

Magyar elnökválasztási hagyományok és hozományok a Kárpát-medence külhoni régióiban

ÁKOS CSONKA

Hungarian Presidential Electoral Traditions and Results in the Minority Regions of the Carpathian Basin

Keywords: presidential elections; minority presidential candidates; Romania; Serbia; Slovakia; chances, results

DOI: <https://doi.org/10.61795/fssr.v27y2025i1.04>

A 2024-es szlovákiai köztársasági elnöki kampányban sokszor merült fel a közbeszédben, hogy van-e értelme magyar jelölt indulásának, ha ennyire kétpólusúvá vált a választás. A választ erre alapvetően nem az elért választási eredményben, hanem a szekundér eredményekben kell mérni. Ebből a szempontból pedig Forró Krisztiánnak a választáson elért 2,9%-os eredménye bár gyengének tekinthető, politikai viszonylatban sikerült tényezővé válnia azzal, hogy egyáltalán szerepelt a mezőnyben. Sokkal több mediális és „politikai” területet is nyert jelöltként és pártja is a megmérettetéssel, ami egy parlamenten kívüli pártnak a szűkös lehetőségei között mondhatni létfontosságú. Ez pedig hatványozottan érvényes, ha annak viszonyrendszerében is tekintünk a jelöltségre, hogy a június 9-i európai parlamenti választáson immár nem csak szimbolikus tétje lesz a megmérettetésnek.¹

Ahogy arra számítani lehetett és a közvélemény-kutatások hozzávetőleg előre jelezték, Forró Krisztián még pártjához mérve is gyenge 2,9%-os eredményt produkált, amely mögött egy sor politológiai és szociológiai faktor áll. Azonban a legrelevánsabb magyarázat talán az, hogy a tétnélküliség miatt a felvidéki magyar választók már az első fordulóban is inkább szavaztak nagyszámban a két esélyes szlovák jelöltre, mint a magyarra. Az eredmények elemzéséből pedig kitűnik az is, hogy a nemzetileg elkötele-

1 E sorok még a választás előtt egy hónappal íródtak. (Az EP-választásokon Forró Krisztián pártja, a Magyar Szövetség 3,88%-os eredménnyel nem szerzett mandátumot – a szerk. megj.)

zett választók egy nagy része eleve passzivitásba burkolózott és távol maradt a voksolás intézményétől.

Mindazonáltal ez a helyzet az államelnöki megmérettetések tekintetében nem csak a felvidéki magyarságot jellemzi, hanem valamennyi kisebbségi politikai szubjektumot, ezért gondoltuk relevánsnak, hogy megvizsgáljuk más hasonló helyzetben lévő közösségeknél, erre milyen gyakorlatok vannak. A legkézenfekvőbbben az erdélyi és a délvideki példákhoz nyúltunk, ahol hasonlóképpen indultak már magyar jelöltek az államelnöki posztért.

A Felvidék esetében ugyebár legelőször Bárdos Gyula indult köztársasági elnöknek 2014-ben, majd 2019-ben Menyhárt József és Bugár Béla is jelöltként szerepelt, ám előbbi visszalépett egy olyan szlovák jelölt javára, aki rá egy hétre ugyancsak visszalépett. Talán zárójelben meg lehet említeni itt Rudolf Schuster nevét is esetleg, aki bár német nemzetiségűnek vallotta magát, de magyar gyökerekkel is rendelkezik és kifejezetten jól beszél magyarul, ám ő egyáltalán nem mint magyar jelölt jelent meg és viselkedett anno a kampányában.

Erdély

A legnagyobb hagyománya a magyar köztársaságielnök-jelöltségnek a Kárpát-medencében egyértelműen Erdélyben van, ahol 1990 óta hat alkalommal indult magyar jelölt. Kétszer Frunda György, egyszer Markó Béla, három alkalommal Kelemen Hunor, és egyes RMDSZ-hez közeli információk alapján az idei, szuperválasztási évben² valószínűleg Sepsiszentgyörgy polgármestere, Antal Árpád indul majd.³ A hat alkalmon 6,2–3,5% közötti eredményeket hoztak a magyar jelöltek, amik 0,7–2,7%-os tartományban maradtak el a párt parlamenti eredményeitől. Abszolút számok tekintetében a differencia kisebb, de kijelenthető, hogy rendre a parlamenti eredmény alatt teljesítettek az RMDSZ jelöltjei a köztársasági elnöki megmérettetéseken. A hat alkalomból négyszer a párt elnökei mérettették meg magukat, Frunda György 1996-ban és 2000-ben „csak” parlamenti képviselőként, illetve szenátorként indult (mindmáig tagja a par-

2 Köztársasági elnöki, parlamenti, EP- és helyhatósági választás is lesz idén Romániában. Romániában az Alkotmánybíróság külföldi beavatkozásra hivatkozva érvénytelenítette az elnökválasztást. A parlamenti választásokon az RMDSZ a szavazatok 6,38%-át szerezte meg a szenátorlistán, 6,34%-át a képviselőlistán: 10 szenátor, 22 képviselő. Az EP-választásokon az RMDSZ 6,48%-ot ért el a 2 mandátumhoz jutott. A megyei tanácsosi listákon az RMDSZ 6,43%-os eredményt ért el és 104 mandátumhoz jutott (az EMSZ 2-höz); a helyi tanácsosi listákon 5,42%-os eredménnyel 2525 mandátumhoz (az EMSZ 172-höz, az MPE 26-hoz); megyei tanács elnökök: 6,04%, 4 mandátum; polgármesteri tisztségek: 4,32%, 200 mandátum (EMSZ: 4, MPE: 1) – a szerk. megj.

3 Az elnökválasztáson Kelemen Hunor indult, és 4,5%-ot ért el – a szerk. megj.

lamentnek). Az ugyanakkor kijelenthető, hogy minden alkalommal nem pártfüggetlen személy, hanem éppen ellenkezőleg, a párttal nagyon szoros kapcsolatban lévő jelöltet állítottak. 2014-ben ráadásul először volt rá precedens, hogy két magyar jelölt is indult. Az egyik Kelemen Hunor az RMDSZ színeiben, míg a másik az akkori „magyar ellenzék-ként” az RMDSZ-szel szemben létrejövő kezdeményezés, az Erdélyi Magyar Néppárt elnöke, Szilágyi Zsolt. Utóbbinak már a jelöltségéhez gyűjtött aláírások között is sok román aláírást véltek felfedezni, ezért a sajtóban akkoriban felmerült a gyanú, hogy nincs-e köze a román pártoknak a támogatáshoz annak érdekében, hogy megosszák a magyarokat ezáltal, és gyengítsék az RMDSZ parlamenti és kormányzati pozícióit. Magyarországról egyébként a fideszes Németh Zsolt támogatta főleg ezt a pártot és Szilágyi indulását, ami miatt kicsit meg is romlott a viszony a magyar kormány és az RMDSZ között. Az eredmény ugyanakkor igazolta a korábbi tendenciákat, Szilágyi valamivel kevesebb szavazatot kapott, mint pártja két évvel azelőtt, és 0,56%-os eredménnyel végzett, messze elmaradva Kelemen Hunor 3,47%-os eredményétől. Mindazonáltal ha a két szám adatot összeadjuk, akkor is nagyjából az az eredmény látható, ami a magyar szavazók aránya volt akkortájt. Ebből adódik a következtetés, hogy a duplicitás sem tudta jobban mozgósítani az erdélyi szavazókedvet.

Délvidék

A Délvidéken, Vajdaságban a helyzet némileg szűkebb mezsgyén mozog, hiszen míg Erdélyben 5–6%-os volt a magyarság aránya, addig Szerbiában 2% körül mozgott az elmúlt 30 évben. Magyarán itt is abszolút szimbolikus jelleggel indítottak köztársasági-elnök-jelöltet és a VMSZ is a párt építésére és szavazói mozgósításra használta fel ezt a két alkalmat 2007-ben és 2012-ben. Mindkét megmérettetésen a 2023-ban elhunyt pártelnök, Pásztor István volt a jelölt. A 2012-es indulás eredménye követte az Erdélyben tapasztaltakat, tehát hogy a parlamenti eredmény alatti szavazatszám született, viszont a 2007-es ilyen szempontból kilóg a sorból, ugyanis több mint 40 ezer szavazattal kapott több voksot, mint pártja a parlamenti választáson. Molnár Csongor délvidéki politológus szerint ez annak volt köszönhető, hogy volt egy próbálkozás a magyar pártok „kibékítésére”, amolyan „pilot projekt”-szerűen, ami az összes magyar pártot tömörítette volna (már amelyik csatlakozott), de a viszonylag jó eredmény ellenére egy évvel később már megbukott az úgynevezett Magyar Koalíció.

Felvidék

Felvidék esetében – ahogy fentebb tárgyaltuk – az első alkalommal magyar államfőjelöltségre 2014-ben került sor Bárdos Gyula személyében, aki megugorta a „mágikusnak vett” 5%-os küszöböt, igaz, hozzá kell tenni, hogy a parlamentinél alacsonyabb volt

az országos részvétel, így ezt az eredményt mintegy 97 ezer szavazattal tudta elérni. Amit ha összevetünk az MKP ez előtti és utáni eredményével, akkor nagyjából érvényesül a 10%-os differencia. Bugár pedig 2019-ben ugyan meghaladta pártja az évi európai parlamenti választáson elért, valamint az egy évvel későbbi parlamenti választáson elért eredményét (nagyjából ugyanígy 10%-kal), de ez betudható annak, hogy az EP-választáson Szlovákiában rendre rendkívül alacsony a választási részvétel, a parlamenti esetében pedig az újságíró-gyilkosság és a kormány egyéb botrányai miatt a Híd ebben az időszakban már intenzív és folyamatos zuhanó szériában volt. Ebből adódóan a 2019-es mintegy 66 ezer (3,1%) és a 2020-as 59 ezer szavazatra folyamat jellegében kell tekinteni.

Ebbe a sorba illeszkedett bele Forró Krisztián 2,9%-os eredménye, ami abszolút számokban 65 ezret tett ki. Ez az eredmény viszont messzemenően eltér a többi Kárpát-medencei magyar jelölt eredményeinek tendenciájától. Ahogy az a grafikonon is látszik, a legtöbb jelölt eredménye hozzávetőlegesen 10%-kal múlja alul az anyapárt parlamenti eredményét. Két kivétel van ez alól, az egyik a vajdasági „kibékítési” kísérlet idején felülteljesített eredmény, ami mintegy 40 ezer szavazattal múlta felül a VMSZ parlamenti választáson elért eredményét, a másik pedig Bugár Béláé, aki 2019-ben még tudott hozni 66 ezer szavazatot, pártja egy évvel később 59 ezer szavazattal gyakorlatilag összeomlott. Forró ezzel szemben alig a felét tudta megszerezni annak a szavazatmennyiségnek, amit pártja a 2023. szeptember 30-i előrehozott parlamenti választáson elért.

Összegzés

Tehát ha összevetjük a Kárpát-medencei külföldi régiókban a kisebbségi magyar államfőjelöltségeket, akkor azt láthatjuk, hogy a legnagyobb hagyománnyal erre vonatkozóan Erdélyben rendelkeznek, Vajdaságban két alkalommal próbálkoztak, míg a Felvidéken harmadszor veselkedtek neki 2024-ben. Az egy szem délvidéki 2007-es kivételt leszámítva azt láthatjuk, hogy mind százalékban, mind abszolút számokban körülbelül 10%-kal alacsonyabb szokott lenni a támogatási kedv a jelöltekre vonatkozóan, mint a parlamenti megmérettetéseken, és szinte kivétel nélkül az egyes pártok politikusai, pártelnökei, tisztségviselői, illetve pártjukhoz szorosan kötődő személyek kandidálnak. Ezért nem csoda, hogy a jelöltség javarészt nem is szolgál egyebet, minthogy a pártot építsék általa.

Érdekes módon bár rendszerint felmerül, hogy egy államfőnek integrálnia és reprezentálnia kellene az összes állampolgárt, kisebbségi induló esetében pedig a közösség valamennyi tagját, ez a szempont a vizsgált esetekben szinte sehol nem érvényesült eddig. Talán Bárdos Gyula volt ilyennek tekinthető némileg, mint a Csemadok elnöke, de ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy Bárdos is gyakorlatilag a rendszerváltástól a politikában van, sőt az MKP parlamenti frakcióvezetője volt, valójában ő sem szá-

mít pártok feletti személynek. Ugyanakkor érdekesség, hogy a 2023-as előrehozott választási bukás után is tisztségben maradó Forró Krisztián e szempontot kifejezetten hangoztatta kampánya során, viszont a párt neve és logója alig jelent meg a kampányában, és nemhogy a közösség nem érezte magáénak Forró jelöltségét, de a párt tagjai, tisztségviselők sem fejtettek ki különösebb kampánytevékenységet részére, ami egyértelműen a bizalom hiányát jelzi.

Forró jelöltségében viszont több veszélyfaktor is rejtőzött, mint a korábbi jelöltek esetében, illetve a Kárpát-haza más régióiban, ugyanis a 2023. szeptember 30-i parlamenti előrehozott választáson elért 4,38%-os kudarc után, a 2,9%-os eredménnyel ismét egy negatív végkicsengésű légkör uralta a felvidéki közéletet, és sokakban igazolta annak félelmét, hogy a magyar jelöltekre leadott szavazat a „választási kukában” végzi. Ez pedig meglátásunk szerint azért különösen veszélyes, mert 2024-re az etnikai politizálás beláthatatlan válságba került, ez az egymás utáni két negatív eredmény pedig nagyban kihathat a soron következő európai parlamenti választás eredményére.⁴ Amennyiben a párt ott is 5% alatt teljesít és nem szerez mandátumot Brüsszelbe, úgy az könnyen a formáció további felbomlásához, de akár az országos etnikai politizálás végéhez is vezethet.

ÁKOS CSONKA

HUNGARIAN PRESIDENTIAL ELECTORAL TRADITIONS AND RESULTS IN THE MINORITY REGIONS OF THE CARPATHIAN BASIN

The paper examines the results of the presidential elections in countries with significant Hungarian minorities neighbouring Hungary. It examines the performance of minority presidential candidates in Romania, Serbia and Slovakia, and seeks to answer the question of the significance of a minority candidate's candidacy for president if he or she has no chance of winning the office. The answer is to be found not in the electoral results achieved, but in the indirect results: the emergence of the minority candidate as a political factor, which can also show the political visibility and potential of the minority he or she represents.

4 L. az 1. lábjegyzetet.